

5. Емельянова А. М. Эргонимы в лингвистическом ландшафте полиэтнического города (на примере названий деловых, коммерческих, культурных, спортивных объектов г. Уфы) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / А. М. Емельянова. – Уфа, 2007. – 22 с.
6. Зимовець Г. В. Структурно-семантичні особливості ергонімів України / Г. В. Зимовець // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Мовознавство». – № 11. – 2009. – Вип. 15. – Т. 3. – С. 28–33.
7. Китайгородская М. В. Активные социолингвистические процессы в сфере городских наименований: московские вывески / М. В. Китайгородская // Современный русский язык. Социальная и функциональная дифференциация / отв. ред. Л. П. Крысин. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – С. 127–150.
8. Кутуза Н. В. Фактор оцінки в процесах відтеонімної ергонімічної номінації / Н. В. Кутуза // Записки з ономастики. – Одеса : Астропринт, 1999. – Вип. 3. – С. 82–88.
9. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Наука, 1988. – 198 с.
10. Торчинський М. М. Структура, типологія і функціонування онімної лексики української мови : дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / М. М. Торчинський. – К., 2010. – 502 с.
11. Шимкевич Н. В. Русская коммерческая эргонимия : прагматический и лингвокультурологический аспекты : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Н. В. Шимкевич. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2002. – 22 с.
12. Яловец-Коновалова Д. А. Названия коммерческих предприятий: ономаσιологическая классификация и функционирование в современном русском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / Д. А. Яловец-Коновалова. – Челябинск, 1997. – 24 с.

УДК 811.161.2'282:81'367.624

Г. І. Гримашевич

ВІДСУБСТАНТИВНІ АДВЕРБІАТИВИ У ФОРМІ ОРУДНОГО ВІДМІНКА В УКРАЇНСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ

Гримашевич Г. І. Відсубстантивні адвербіативи у формі орудного відмінка в українських діалектах.

У статті проаналізовано діалектні відіменникові прислівники в різних граматичних формах (чоловічого, жіночого, середнього роду, формі множини) орудного відмінка, утворені в результаті синтетичного (відмінкового) та аналітичного (прийменниково-відмінкового) переходу субстантивів в адвербіативи.

Ключові слова: прислівник, орудний відмінок, адвербіалізація, адвербіатив, діалект.

Гримашевич Г. И. Отсубстантивные адвербиативы в форме творительного падежа в украинских диалектах.

В статье анализируются диалектные наречия, производные от имен существительных, в разных грамматических формах (мужского, женского, среднего рода и множественного числа) творительного падежа, которые образовались путем синтетического (падежного) и аналитического (предложно-падежного) перехода субстантивов в адвербиативы.

Ключевые слова: наречие, творительный падеж, адвербиализация, адвербиатив, диалект.

Hrymashevych H. Vidsubstantyvnii adverbialives in form of aninstrumental case in Ukrainian dialects.

Dialectal vidimennykovi adverbs in the different grammatical forms (masculine, woman, middle masculine, in the form of great number) of an instrumental case formed as a result of the synthetic (case) and analytical (prepositional case) passing of substantives into adverbialives are analysed in the article.

Key words: adverb, instrumental case, adverbialive, adverbialization, dialect.

О. Царук, узявши до уваги лексику як відображення історії, культури, психології слов'янських народів, фонетичну систему української мови як свідчення її самобутності, видільні риси української дериваційної системи, морфологічні властивості в компаративному аналізі, найдавніші маркуючі ознаки українського синтаксису, вагомим маркером в ідентифікації української мови й розподілі слов'янських мов на антську та словенську підгрупи вважає морфологічну систему [13, с. 258], складовою якої є прислівникова, один з основних шляхів поповнення якої (як літературної, так і діалектної мови) – адвербіалізація іменних частин мови в різних граматичних формах.

У граматичній системі української мови відбуваються різні процеси, що спричиняють регулярні зміни у складні лексико-граматичних класів слів, одним із яких є клас прислівника, який, як зазначають дослідники, постійно поповнюється завдяки адвербіалізації відмінкових іменникових форм, зокрема орудного відмінка, що з усіх відмінків у граматичній системі української мови найбільше спрямований у сферу адвербіальних відношень [6, с. 198]. Явище переходу іменників у формі орудного відмінка у сферу адвербіативів було відоме ще в спільнослов'янській і давньоукраїнській мові [2, с. 380–383; 3, с. 374; 8, с. 233]. Саме цей відмінок став основним джерелом поповнення відіменникових адвербіативів завдяки синтаксичній відіменниковій адвербіалізації. Найбільш готовим до переходу в прислівники є орудний відмінок. Причину цього дослідники вбачають у тому, що периферійне положення цього відмінка в системі українських відмінків сприяє послабленню, нейтралізації предметної семантики іменника й пристосуванню його до вираження конкретних граматичних значень, зокрема способу, порівняння, сукупності й часу [1, с. 4]. Повна адвербіалізація безприйменникової відмінкової форми настає тоді, коли ця форма зовсім випадає із системи відмінювання іменника, осамостійнюється, кам'яніє, утрачаючи здатність поєднуватися з означенням [1, с. 6]. В. Виноградов зазначав, що морфологізовані форми орудного відмінка є основним засобом і джерелом утворення прислівників від іменників [4, с. 289].

Зауважимо, що проблема адвербіалізації в українській літературній мові привертала увагу дослідників, і вирішення її з позиції синхронії, рідше – діакронії представлено в працях таких науковців, як Й. Андерш, С. Бевзенко, О. Безпояско, П. Білоусенко, М. Вербовий, А. Висоцький, І. Вихованець, К. Городенська, І. Даценко, Т. Довга, І. Мариненко, Т. Ніколашина,

В. Німчук, В. Русанівський, І. Уздиган, Г. Ярун та ін. Проблеми діалектного прислівника, його функціонування в різних територіально-мовних утвореннях, особливості його словотворення, аналіз лексико-семантичних класів і розрядів прислівників висвітлено в працях О. Брошняк, Ю. Громика, І. Джочки, О. Захарків, М. Леонової, П. Лизанця, В. Німчука, І. Ощипко, І. Пагірі, Н. Прилипка, Т. Розумик та ін.

Мета нашої розвідки – за матеріалами наявних лексикографічних видань і власними спостереженнями проаналізувати адвербіативи у формі орудного відмінка, зафіксовані в сучасних українських діалектах.

Процес переходу іменників у прислівники – явище довготривале, тому й лексикографічна репрезентація їх різна. В українських діалектах відзначаємо наявність безприйменикових форм орудного відмінка, більшість із яких зберігає безпосередній семантичний зв'язок із похідними іменниками, які й досі функціонують у говірках, хоч для частини з них такий зв'язок утрачений, оскільки відбулася повна адвербіалізація відіменникових утворень. Лексикографічні діалектні джерела представляють прислівники у формі орудного відмінка в різних граматичних формах, зокрема чоловічого (*спóдом* 'долиною; низиною' (Піпаш, с. 181), *стáтком* 'у значній кількості; багато' (Піпаш, с. 183], 'багато, ясно' (ГГ, с. 177), *то́лком* 'із досвідом та умінням' (Піпаш, с. 193), *шо́ром* 'поруч; поряд; колоною' (Піпаш, с. 228), *б-і́гом* 'швидко' (ГІУ, с. 248), *бос-а́ком* 'босоніж' (ГІУ, с. 248), *то́госом* 'гонористо' (СУСГ, с. 61), *льо́нтом* 'без догляду' (ГГ, с. 116), *ма́хом* 'швидко' (ГГ, с. 121), *цупашем* 'під конвоем' (ГГ, с. 208), *ше́решером*, *ше́решом* 'безладно, як-небудь' (ГГ, с. 215), *га́псом* 'оптом, гуртом' (Чабаненко, І, с. 220), *лі́ком* 'небагато' (СУСГ, с. 118), *ша́гом* 'спокійною, тихою ходою' (СУСГ, с. 224), *бекéром* 'набакир' (СБГ, с. 28), *верьхо́м* 'верхи (на конях)' (Сабадош, с. 37), *духо́м* 'швидко' (Сабадош, с. 81), *ло́ском* 'нерухомо' (Сабадош, с. 163), *передо́м* 'давніше, раніше' (СБГ, с. 400), *ма́хом* 'швидко, негайно' (Лесюк, с. 108), *бальтюко́м* 'спосіб знімання шкури у вбитого звіра без розрізу' (СЗГ, І, с. 9), *кругляко́м* 'т. с.' (СЗГ, І, с. 257), *кулко́м* 'т. с.' (СЗГ, І, с. 266), *белько́м* 'т. с.' (СЗГ, І, с. 14), *гі́мпитом* 'сильно і раптово, ніби струмом' (СЗГ, І, с. 90), *голо́странцом* 'напівроздягнуто' (СЗГ, І, с. 99), *дуби́льтом* 'вистрілити одночасно з двох стволів мисливської рушниці' (СЗГ, І, с. 145), *дупле́'том* 'т. с.' (СЗГ, І, с. 147), *дуплю́ром* 'т. с.' (СЗГ, І, с. 147), *за́лтом* 'т. с.' (СЗГ, І, с. 170), *кулмако́м* 'як-небудь' (СЗГ, І, с. 266), *да́ром* 'даремно' (Чабаненко, І, с. 261), *ободо́м* 'спосіб полювання, при якому мисливці кільцем оточують звіра' (СЗГ, ІІ, с. 5), *радко́м* 'спосіб полювання, коли мисливці йдуть шеренгою' (СЗГ, ІІ, с. 112), *слідко́м* 'іти, стежачи за кимось' (СЗГ, ІІ, с. 156), жіночого (*но́чню* 'уночі' (СУСГ, с. 143), *о́сінню* 'восени' (СУСГ, с. 153), *рі́ссяю* 'швидким аллюром' (СУСГ, с. 182), *довжину́ю* 'завдовжки' (СЗГ, І, с. 137), *дуго́ю* 'спосіб полювання, коли мисливці йдуть півколом' (СЗГ, І,

с. 146), *толокою* ‘виконувати якусь роботу за допомогою запрошених людей, які працюють тільки за пригощання’ (СЗГ, II, с. 204), *тропою* ‘спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним’ (СЗГ, II, с. 210), *цѣпкою* ‘т. с.’ (СЗГ, II, 239), *чередою* ‘т. с.’ (СЗГ, II, с. 249), *пихотою* ‘пішки’ (СЗГ, II, с. 48), *ширинією* ‘завширшки’ (СЗГ, II, с. 265), *пихотою* ‘пішки’ (СПГ, с. 161), *силоміцев* ‘силоміць; проти волі, насильно’ (Шило, с. 237), *х’ітьов* ‘бажанням; свідомо; хотінням’ (Піпаш, с. 211), *вѣсенню* ‘восени’ (СЗГ, I, с. 74), *грубинією* ‘завтовшки’ (СЗГ, I, с. 110), середнього роду (*ў́тром* ‘уранці’ (СУСГ, с. 214), *хамлѡм* ‘без порядку’ (СУСГ, с. 215), *лі́том* ‘влітку’ (СЗГ, I, с. 287) та у формах множини: *ні́мімі* ‘вночі’ (ГГ, с. 133), ‘ночами; поночі’ (Піпаш, с. 11), *мані́камі* ‘манівцями’ (СЗГ, I, с. 303), *плі́жками* ‘підстрибуючи’ (СЗГ, II, с. 55), *обоч’і́ми* ‘узбіччям’ (Піпаш, с. 120), *лѣ́сткамі* ‘пестливо, з ласками’ (СЗГ, I, с. 281), *купка́мі* ‘спосіб вишивки, коли нитки ніби гладдю накладаються одна на одну’ (СЗГ, I, с. 269) та ін.

Зазначимо, що вибірка названих вище прислівників із діалектних словників засвідчила значну перевагу форм чоловічого роду над іншими. Найменше в українських говірках представлено відсубстантивних утворень у формі середнього роду та множини. Крім того, репертуар діалектних прислівників набагато ширший порівняно з літературною мовою, оскільки похідними для багатьох адвербіативів є іменники, які функціонували чи функціонують тільки в діалектному мовленні. Частина зазначених прислівників відзначається формальною варіативністю на фонетичному (напр., *ночѣв*, *ночѡв*, *но́чею*, *но́чою* ‘вночі, уночі’ (СБГ, с. 339); *ѡ́гулом* ‘купувати не одну річ, а цілою партією; багато’ (СЗГ, II, с. 8), *ѡ́гулом* ‘усі разом’ (СЗГ, II, с. 8); *сто́рцом* ‘сторч; насилу; стрімголов’ (Піпаш, с. 184), *сто́рзом* ‘сторч’ (ГГ, с. 177), зрідка – акцентуаційному (напр., *по́ко́том* ‘лежачи; покотившись’ (СЗГ, II, с. 65); *чи́сом* ‘іноді’ (ГГ, с. 212), *чи́сом* ‘часом’ (Лесюк, с. 125), морфологічному (напр., *ді́бом* ‘сторч’ – *ді́бою* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 131) рівнях, оскільки прислівники відображають фонетичні та морфологічні особливості того чи того діалекту, що водночас спостерігаємо і в суфіксах, які були колись флексіями, що притаманні, зокрема, для говорів південно-західного наріччя (напр., *бідѡв* ‘у поганому фізичному стані, у важкій хворобі’ (Сабадош, с. 25), *дні́нов* ‘удень’ (Піпаш, с. 49), *но́чов* ‘у нічну пору, вночі’ (Сабадош, с. 209). Значна частина таких адвербіативів безсумнівно пов’язана з дієсловами, які стали похідними для них, часто навіть із відсутністю власне адвербіатива в говірковому мовленні (*зав’язом* ‘зав’язати кінці шнурків так, що їх можна легко розв’язати’ (СЗГ, I, с. 164), *затягом* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 179), *зашморгом* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 181), *заго́ном* ‘спосіб полювання групою мисливців’ (СЗГ, I, с. 165), *захѡдом* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 179), *кѡвзом* ‘рикошетом’ (СЗГ, I, с. 231), *мелько́м* ‘миттю, блискавично, недовго’ (Сагаровський, с. 226), *ѡдводѡм* ‘пошило, не стрімко’ (СЗГ, II, с. 8), *пу́тскоком* ‘підстрибом’ (СЗГ, II, с. 108) тощо.

І. Мариненко, досліджуючи процеси адвербіалізації безприйменникових форм орудного відмінка, виокремлює такі групи адвербіативів [9]:

1) похідні від давньої форми орудного відмінка множини на -и. Ця група є замкненою і не поповнюється новотворами у зв'язку зі зникненням флексії -и в орудному відмінку множини. Слова цієї групи зазнали семантичної адвербіалізації [6, с. 197–202]. На їхню співвіднесеність з іменниками у сучасній мові вказує наявність у багатьох прислівників паралельних однокоренових адвербіативів із суфіксом -ом. Репертуар діалектних утворень такого типу незначний. Водночас спостерігаємо переважання форм із формантом -ом, а суфікс -и (колишнє закінчення) уживається набагато рідше: *бі́жки* (*бі́жком*) 'бігом' (СУСГ, с. 26), *ра́чки* 'пересуватися, спираючись на обидві долоні і обидва коліна' (СЗГ, II, с. 115) (пор. поліс. *ра́ком* 'т. с.'), *бі́жком* 'бігом, швидко' (Сагаровський, с. 36) (пор. поліс. *бе́жк'і* 'бігом'), *пі́шком* 'пішки' (Сабадош, 232) (пор. поліс. *пе́шк'і* 'пішки'), *крадькі́* 'крадькома' (СПГ, с. 105), *навді́бки* 'навшпиньки' (СУСГ, с. 133) (пор. поліс. *наді́бочках* 'т. с.'). Зауважимо, що, на відміну від літературної мови, де ці прислівники функціонують переважно із суфіксом -и, у діалектах натомість спостерігаємо наявність утворень із суфіксом -а, які часто функціонують паралельно: *навкідкі́*, *навкідя́* 'кидькома' (Чабаненко, II, с. 306), *навскубака́*, *навку́бки* 'даючи скубнути за чуба (розрахунок за програш)' (Сагаровський, 245), *пе́'ша* 'пішки' (СЗГ, II, с. 43) тощо;

2) утворення від орудного відмінка двоїни з кінцевим формантом -ома, -ма. Ця група не поповнюється новотворами, не до всіх прислівників збережені твірні іменники; у зв'язку зі зникненням двоїни закінчення -ома, -ма збереглися як суфікси в цій групі прислівників. У говірках відзначаємо такі адвербіативи: *сто́йма* 'стоячи; у вертикальному положенні' (СЗГ, II, с. 175), *ни́цьма* 'униз обличчям' (СЗГ, I, с. 348), *ре́тьма* 'раптом, раптово' (СЗГ, II, с. 117), *сторчма́* 'вниз головою' (СЗГ, II, с. 176), *нехітьма́* 'випадково, ненароком' (ГГ, с. 132), *со́вма* 'гуртом, прямо, просто' (ГГ, с. 174), *лі́зма* 'лежачи' (ГГ, с. 113), *лі́зма* 'т. с.' (Піпаш, с. 94), *рітьма́* '1) завзято; 2) нахабно' (ГГ, с. 163), *тока́* 'майже' (ГГ, с. 186), *крачкама́* 'сидьма' (СССП, с. 37), *плазма́* 'плиском' (СПГ, с. 161), *недолéжма́* 'не відпочивши' (Чабаненко, II, с. 362); *мелькома́* 'миттю, блискавично, недовго' (Сагаровський, с. 226) тощо.

Як зауважував Й. Андерш, в українській літературній мові продуктивнішим є універбізаційний шлях утворення морфологізованих прислівників, при якому відбувається злиття прийменника й іменникової форми, аналітичний прислівник перетворюється в синтетичний, з прийменниково-відмінкової форми витворюється якісно нове обставинне слово, що втрачає всі ознаки іменника, – відмінок, рід, число, здатність виступати в центральних синтаксичних позиціях, мати при собі залежні компоненти – і стає повноцінним прислівником [1, с. 6]. Проте діалектна прислівникова система, на відміну від літературної мови, засвідчує переважання іменникової

адвербіалізації у формі орудного відмінка, а універбізаційні утворення (прийменник + іменник) відзначені лише спорадично: *спóскіком* ‘підстрибом’ (СЗГ, II, с. 166), *спúском* ‘похило’ (СЗГ, II, с. 168), *зáшором* ‘підряд, по порядку’ (Сабадош, с. 118), *пúтскоком* ‘підстрибом’ (СЗГ, II, с. 108), *позáбогом* ‘незабаром, скоро’ (Сабадош, с. 244), *пóчморгом* ‘волоком’ (Сабадош, с. 276), *передосвітком* ‘рано-вранці’ (СЗГ, II, с. 38), *звікотом* ‘1) вдало, майстерно; 2) без поспіху’ (Негрич, с. 79).

I. Вихованець зазначав, що семантико-синтаксична адвербіалізація становить живий процес, у якому найчастіше, порівняно з іншими відмінками, використовується орудний у функції способу дії в широкому розумінні (з її різновидом порівняння) [5, с. 136]. Підтвердженням цього є наявність в українських діалектах найбільшої кількості таких утворень із семантикою способу дії (напр., *швуньгóm* ‘дуже швидко’ (СБГ, с. 661), *иулькóm* ‘вниз головою’ (СБГ, с. 678), *дуфлóm* ‘подвійно’ (Сабадош, с. 81), *дбóлогом* ‘пішком’ (Сабадош, с. 81), *стáтком* ‘достатньо, у достатку’ (СБГ, с. 519), *стóрцом* ‘вертикально’ (СБГ, с. 524), *ланцугóm* ‘спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним’ (СЗГ, I, с. 277), *фіном* ‘чудово, вишукано’ (Сабадош, с. 399), *ирийгом* ‘косо’ (Сабадош, с. 424) та ін. Водночас значно рідше за семантичною класифікацією серед досліджуваних діалектних адвербіативів виділяються прислівники часу (*но́ччю* ‘уночі’ (СУСГ, с. 143), *прíмарком* ‘смерком’ (Шило, с. 216), *змéрьком* ‘після заходу сонця, смерком’ (Сабадош, с. 128), *чисóm* ‘іноді’ (ІГ, с. 212), *ос́інню* ‘восени’ (СУСГ, с. 153) тощо. Крім того, серед діалектних авербіативів у формі орудного відмінка спорадично в українських діалектах функціонують складні утворення – композити та юктапозити: *горідолів* ‘уверх-униз, сюди-туди’ (Піпаш, с. 38), *прошлолітом* ‘минулого року, торік’ (СУСГ, с. 178), *сúньгоголов* ‘у лежачому положенні, при якому голова знаходиться нижче корпусу’ (Сабадош, с. 346), *кругóm-бігóm* ‘швидко; скоро’ (Шило, с. 153), *сáком-пáком* ‘1) будь-як, як-небудь; 2) у чому-небудь, у чому попало’ (Негрич, с. 155).

Адвербіативи у формі орудного відмінка можуть виражати порівняльне значення. Як зазначають дослідники, словофори орудного відмінка з порівняльним значенням здавна набували властивості означати дію і, втрачаючи субстанціальний зміст та ізолюючись від інших словоформ, переходили в прислівники [12, 181–183; 11, с. 51–52; 7, с. 16; 14, с. 113]. Серед порівняльно-уподібнювальних прислівників синтаксичного ступеня адвербіалізації Т. Ніколашина виділяє такі лексико-семантичні групи:

1. Адвербіалізовані словоформи, що походять від іменників – назв тварин;
2. Адвербіалізовані лексеми, які походять від іменників – назв орнітонімів.
3. Адвербіалізовані лексеми, що походять від іменників на позначення різних явищ природи, стихійних явищ.
4. Прислівники, які походять від іменників – конкретних назв предметів, найчастіше тих, що пов’язані з трудовою діяльністю людини [10, с. 119–120].

Зауважимо, що серед

діалектних адвербіативів, представлених у лексикографічних виданнях, найбільшу кількість становлять утворення останньої ЛСГ: *куликóм* ‘спосіб знімання шкури з убитого звіра без розрізу.’ (СЗГ, I, с. 266), *кулькóм* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 267), *кульóм* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 267), *мишкóм* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 314), *міхóм* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 315), *вérчиком* ‘зав’язати шнурки так, що їх не можна розв’язати’ (СЗГ, I, с. 50), *гузлóм* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 112), *зав’язкою* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 164), *музълóм* ‘т. с. (СЗГ, I, с. 323), *ланицюжкóм* ‘спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним’ (СЗГ, I, с. 277), *ключéм* ‘т. с.’ (СЗГ, I, с. 228), *óбодом* ‘спосіб полювання, при якому мисливці кільцем оточують звіра’ (СЗГ, II, с. 5), *кóлесом* ‘утікати, роблячи кола’ (СЗГ, I, с. 235), *котлóм* ‘спосіб полювання, коли мисливці оточують звіра кільцем і сходяться до центру’ (СЗГ, I, с. 247) тощо. Водночас спорадично відзначаємо прислівники з першої (*рисакóм* ‘риссю’ (СЗГ, II, с. 120) та другої ЛСГ (*гусакóм* ‘спосіб пересування звірів, коли вони йдуть один за одним’ (СЗГ, I, с. 114), *гуськóм* ‘спосіб пересування гусей, коли вони йдуть один за одним’ (СЗГ, I, с. 115), натомість адвербіативів третьої ЛСГ у словниках не виявлено, очевидно, тому, що така семантика спостерігається в діалектному тексті, що буде предметом нашого наступного дослідження.

Отже, для українських діалектів характерна значна кількість відсубстантивних адвербіативів у формі орудного відмінка, які переважно функціонують із семантикою способу дії, рідше – часу, мають виразні фонетичні особливості, притаманні тому чи іншому говірковому масиву української мови, демонструють формальну варіативність прислівників на фонетичному, рідше – акцентуаційному та морфологічному рівні. Для аналізованих діалектних адвербіативів властиві обидва способи переходу іменника в прислівники – синтетичний (відмінковий), який домінує, та аналітичний (прийменниково-відмінковий), що, на відміну від літературної мови, демонструє значно меншу кількість говіркових утворень.

Список скорочень назв використаних джерел

- ГГ Гуцульські говірки. Короткий словник / Відп. ред. Я. Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.
- ГІУ Говірки історичної Уманщини і суміжних земель : монографія / [Г. Г. Березовська, І. І. Кривошея, Т. М. Тищенко] ; за ред. Т. М. Тищенко. – Умань : РВЦ «Софія», 2008. – 259 с.
- Лесюк Лесюк Микола. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району) / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ : Вид-во «Нова зоря», 2008. – 328 с.
- Негрич Негрич Микола. Скарби гуцульського говору : Березові / Микола Негрич. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 224 с. (Серія «Діалектологічна скриня»).
- Піпаш Піпаш Ю. О. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / Ю. О. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород, 2005. – 266 с.
- Сабадош Сабадош Іван. Словник закарпатської говірки села Сокириця Хустського району / Іван Сабадош. – Ужгород : Ліра, 2008. – 400 с.

- Сагаровський Сагаровський А. А. Матеріали до діалектного словника Центральної Слобожанщини (Харківщини). – Вип. 1. А – Об'ясняється / А. А. Сагаровський. – ОВВ НМІД ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 296 с.
- СБГ Словник буковинських говірок / За заг. ред Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
- СЗГ Аркушин Григорій. Словник західнополіських говірок : у 2-х т. / Григорій Аркушин. – Луцьк : Вежа, 2004.
- СПГ Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К. : Наук. думка, 1974. – 260 с.
- СССП Лисенко П. С. Словник середнього і східного Полісся / П. С. Лисенко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 72 с.
- СУСГ Словник українських східнослобожанських говірок / К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. – Луганськ, 2002. – 234 с.
- Чабаненко Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. А. Чабаненко. – Т. 1–4. – Запоріжжя, 1992.
- Шило Гаврило. Наддністрянський регіональний словник / Гаврило Шило. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с.

Література

- Аnderш Й. Ф. Особливості адвербіалізації іменників / Й. Ф. Аnderш // Мовознавство. – 1999. – № 1. – С. 3–6.
- Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови / С. П. Бевзенко. – Ужгород : Закарпатське обл. вид-во, 1960. – 416 с.
- Безпалько О. П. Історична грамати́ка української мови / О. П. Безпалько, М. К. Бойчук та ін. – [2-е вид., випр.]. – К. : Рад. шк., 1962. – 510 с.
- Виноградов В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове) / В. В. Виноградов. – М., 1972. – 786 с.
- Вихованець І. Р. Система відмінків української мови / І. Р. Вихованець / АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1987. – 231 с.
- Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
- Довгая Т. М. Адвербиализация в современном украинском литературном языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Т. М. Довгая. – Ужгород, 1974. – 18 с.
- Жовтобрюх М. А. Історична грамати́ка української мови / М. А. Жовтобрюх, О. Т. Волох та ін. – К. : Вища шк., 1980. – 319 с.
- Мариненко Ірина. Відсубстантивні адвербіативи у формі орудного безприйменникового в українській мові / Ірина Мариненко // Наукові записки. – Вип. 59. – Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. – С. 118–126.
- Ніколашина Тетяна. Порівняльно-уподібнювальні прислівники синтаксичного ступеня адвербіалізації у сучасній українській літературній мові / Тетяна Ніколашина // Наукові записки. – Вип. 31. – Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. – С. 118–120.
- Плющ М. Я. Відмінок у семантико-синтаксичній структурі речення / М. Я. Плющ. – К. : КДП, 1978. – 107 с.
- Ходова К. И. Творительный превращения и сравнения / К. И. Ходова // Творительный в славянских языках / Под ред. С. Б. Бернштейна. – М. : Изд-во АН СССР, 1958. – С. 181–193.
- Царук О. Українська мова серед інших слов'янських : етнологічні та граматичні параметри / Олександр Царук. – Дніпропетровськ : «Наука і освіта», 1998. – 324 с.
- Шелякин М. А. Опыт семантического описания творительного падежа русского языка / М. А. Шелякин // Ученые записки Тартуского ун-та. – Вып. 760. – Тарту, 1987. – С. 108–119.